

Fødens Festival - Fire Arketyper

Af Frank Juul Agerholm

Som den italienske antropolog og folklorist Alessandro Falassi gør opmærksom på i antologien *Time out of Time: Essays on the Festival*, så er det sparsomt, hvad der er gjort af teoretiske forsøg på definere, hvad en festival er. Det står altså skidt til med et begreb om festivalen, og dette endog til trods for, at der er forsket i festivalen som fænomen siden det 19. århundrede – tilmed inden for en række forskellige faglige discipliner såsom religionsvidenskab, sociologi, antropologi, folklore m.fl. Endnu mere sparsomt må det vel så også stå til med bud på, hvad fødens festival er for en størrelse. Jeg vil i følgende forsøge at fremstille et bud på fire arketyper, der kunne benævnes "Dyrskuet", "Høstgudstjenesten", "Bilka-fødselsdagsfesten" og "Food festivalen".

Lærde udi festivalfænomenet har ifølge Falassi forsøgt at definere forskellige festivaltyper med afsæt i distinktioner som sakral versus sekulær og rural versus urban. Falassi påpeger, at især sondringen sakral-sekulær måske ikke er den bedste af slagsen, fordi »religiøse festivaler har tydelige sekulære implikationer, og at de sekulære næsten uundgåeligt tyr til metafysik for at opnå højtidelighed omkring og billigelse af deres arrangementer

eller deres sponsorer«. Selvom det altså kan være vanskeligt helt at opretholde disse teoretiske sondringer i praksis, så kan de om ikke andet tjene som afsæt for en art festivalarketyper. Ved sakrale festivaler må det – den begrebslige stereotypi til følge – være dyrkelsen af det religiøse, guddommelige, hellige, der er i fokus. Sekulære festivaler skulle efter samme princip dyrke det verdslige, profane, materialistiske, dennesidige – det mere jordnære. Rurale festivaler er ifølge sådanne typologiske distinktioner ældre; her dyrkes landbruget, fertiliteten, naturen og ideer om verdens skabelse. Urbane festivaler er nyere og dyrker stereotypien til følge skabende elementer på andre måder end de rurale festivaler; urbane festivaler dyrker nemlig typisk det kunstneriske/kunstige, velstanden, fremgangen og den blomstrende foretagsomhed.

På baggrund af disse stereotype distinktioner kan der opstilles to akser, inden for hvilke der kan gives et bud på fire arketyperiske festivaler, der på forskellig vis dyrker føden. I konfigurationen rural-sekulær er festivalitetens dyrkede objekt naturen og den jordnære fertilitet, hvis fødevarerfestival er "Dyrskuet". Det rurale-sakrale fejrer sådanne

ophøjede principper, der antages at stå fadder til naturens gaver og har, når det drejer sig om føden, "Høstgudstjenesten" som arketype. Det urbane-sakrale dyrker det jordnære, materialistiske forbrug af velstandsgoder (også kaldet forbrugsfesten) og har "Bilka-fødselsdagsfesten" og dens evindelige tilbagekomst som sin fødevarerfestival arketype. Det urbane-sakrale fejrer ophøjede principper for kunst, velstand, fremgang og foretagsomhed; i forhold til fødevarerfestival arketyper er det nok den nyeste og kunne måske benævnes "Food festival" (for det nyeste skal jo i dag helst have en international betegnelse), og man kunne snildt forestille sig, at man til en sådan festival ville dyrke maden som en slags ophøjet kunst og dens ypperste kunstnere som en art foretagsomme, driftige og næsten guddommelige genier eller i det mindste verdensmestre. Jeg skal her gøre opmærksom på, at dette blot er en begrebslig typologi, hvilken ikke må forveksles med faktisk forekomne festivalfænomener. Eventuelle navnesammenfald er derfor utilsigtede og blot af illustrativ, analogiserende art. Figurativt tager det sig ud som følger:

SE SIDE 44!

Måske har jeg forhastet mig; for det er jo slet ikke sikkert, at disse arketyper lever op til væsentlige kriterier i forhold til at være en festival ifølge et muligt festivalbegreb. Som sagt er det dog spar-

somt med et sådant. Når noget i ringe grad er sat på begreb, kan det dog ofte være til hjælp indledningsvist at ty til ordets etymologi. Ordet festival stammer fra det latinske festum. Som Falassi også anfører, så indeholder latin to oprindelige betegnelser for festlige begivenheder: festum og feriæ. Festum betyder ifølge Jensens og Goldschmidts Latinsk-dansk Ordbog »festlig, hellig, højtidelig, som hører til en festdag«, feriæ betyder egentlig blot ferie (lidt i stil med hvordan vi i dag kender hertil), eller ifølge samme kilde mere præcist »hviledage, festdage, feriedage paa hvilke Retsforhandlinger ikke maatte holdes og Forretninger hvilede; de var dels offentlige (i Reglen forbundne med religiøse Handlinger), dels private«.

I dagens Danmark gives der ganske vist meget få tidspunkter, på hvilke retsforhandlinger ikke må holdes, og forretninger skal holdes lukkede – ikke mindst siden den seneste lukkelov trådte i kraft. Dette uagtet, så må festivalbegrebet ifølge Falassi anskues med afsæt i såvel festum som feriæ. Der er tale om at fejre noget, der tildeles så stor værdi, at fejringen udgør en slags tids-lomme; en tid uden for den almindelige tid, hvori også den sædvanlige adfærd transformeres, og det daglige sociale liv i nogen grad ophæves: »festival præsenterer en hel række af adfærdsmæssige modaliteter, der hver især

er knyttet til det normale hverdagslivs modaliteter. I festivaltider gør folk noget, som de normalt ikke gør; de afstår fra noget, de normalt gør; adfærd, som normalt reguleres af mådehold, driver de til det ekstreme; de vender op og ned på det daglige sociale livs mønstre. Reversering, intensivering, forsyndelse og afståelse er festivaladfærdens fire kardinalpunkter«. Derudover kan en festival ifølge Falassi typisk genkendes ved en række ritualer og riter. For det første ved et indledende, rammesættende ritual af værditilskrivende art. Dette indledende ritual følges ofte af en række riter, der typisk har at gøre med fx renselse, overgange fra en fase til en anden, at vende op og ned på fx sociale roller, iøjnefaldende fremvisninger af samfundets vigtigste symbolske elementer, iøjnefaldende forbrug, dramaturgi, udveksling af penge, gaver og symbolske værdier, konkurrencer m.fl. Ofte afsluttes det med et ophævende ritual, hvorefter man vender tilbage til dagligdagen og den normale adfærd.

Jeg tror, enhver, som har taget del i løjerne ved en festival, der falder inden for en af de fire ovenfor skitserede arketyper, ville kunne nikke genkendende til en række af disse karakteristika. I hvilket omfang "Dyrskuet", "Høstgudstjenesten", "Bilka-fødselsdagsfesten" og "Food festivalen" lever op til alle ovenstående kendetegn, vil jeg dog lade op til læseren at

bedømme og fantasere videre over. Hvis typologien imidlertid har noget på sig, så kunne det være interessant at underlægge de fire arketyper en nærmere undersøgelse. En sådan ville måske kunne gøre os klogere på vores samfund og samtid. Ifølge Falassi er festivaler nemlig en slags spejling, eller koncentrat om man vil, af det omgivne samfund, kultur, værdisæt osv., idet at »både festivalens sociale funktion og symbolske mening er tæt knyttet til en række åbenlyse værdier, som samfundet anerkender som essentielle for dets ideologi og verdensperspektiv, for dets sociale identitet, dets historiske kontinuitet og for dets fysiske overlevelse, hvilket ultimativt er det festivalen fejrer« .

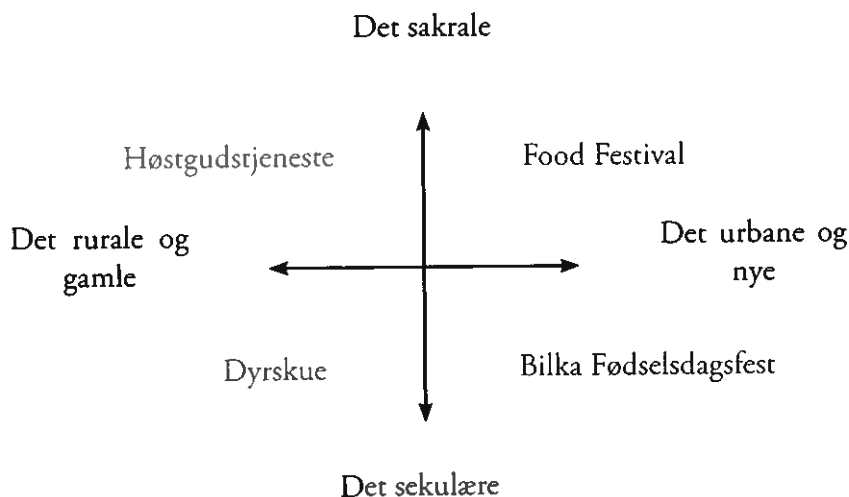
Det er selvsagt for omfattende her at komme ind på, hvad de fire arketyper respektive sociale funktion, symbolske mening, festivaladfærd, riter osv. eventuelt ville kunne sige om vores samtid og samfund. Men hvad mon en sådan analyse ville kunne fortælle os om os selv?

Et par interessante bemærkelsesværdigheder skal dog her kort antydes. Disse vedrører de dia-metrale modsætningspar i figuren. Det vil sige henholdsvis "Høstgudstjenesten" over for "Bilka-fødselsdagsfesten" og "Dyrskuet" over for "Food festivalen". Hvad siger

det om et samfunds værdier, ideologi, verdensperspektiv, sociale identitet, forestillinger om overlevelse osv., at "Bil-ka-fødselsdagsfesten" synes højere anprist, langt mere besøgt, fejret og eftertragtet end "Høst-gudstjenesten"? Og hvordan kan det være, at det andet diametrale modsætningspar "Dyrskuet" og "Food festivalen" for en udefrakommende til forveksling synes at minde en hel del om hinanden og måske vil komme til at gøre det mere og mere?

Fire arketyperiske fødefestivaler

ⁱ Falassi, A. (1987). Festival: Definition and Morphology. I Falassi, A. (Ed.). Time Out of Time: Essays on the Festival. Albuquerque: University of New Mexico Press. s. 3

ⁱⁱ Falassi, A. (1987). Festival: Definition and Morphology. I Falassi, A. (Ed.). Time Out of Time: Essays on the Festival. Albuquerque: University of New Mexico Press. s. 3

ⁱⁱⁱ Falassi, A. (1987). Festival: Definition and Morphology. I Falassi, A. (Ed.). Time Out of Time: Essays on the Festival. Albuquerque: University of New Mexico Press. s. 2